

Ons nummer: O15.002143

Informatie raad/mededeling college

Onderwerp	Plan van Aanpak tegen gaswinning in Súdwest-Fryslân
Commissie	Doarp, Stêd en Omkriten
Collegebesluit d.d.	8 september 2015
Portefeuillehouder	G. Akkerman-Wielinga
Team	Ruimtelijk Beheer en Duurzaamheid
Behandelend ambtenaar	R.P. van Benthem
Reden informatieverstrekking	actieve informatie van het college

Collegebesluit

a. de Actieve info met het Plan van Aanpak tegen gaswinning vast te stellen.

Toelichting/achtergrond

In 2014 werd onze gemeente voor het eerst door Vermilion Gas&Oil geïnformeerd over de plannen tot gaswinning in Oppenhuizen. Aanvankelijk waren de plannen nog niet erg concreet, maar voorjaar 2015 werd duidelijk dat het om twee ontwikkelingen ging. De gaswinning uit het veld onder Oppenhuizen en aansluitend het aanleggen van een gasleiding om het te winnen gas aan te sluiten op het landelijk netwerk richting Boazum. Tijdens een informatieavond in Oppenhuizen op 26 mei 2015 heeft Vermilion haar plannen ontvouwd. Zowel de inwoners van Oppenhuizen als de aanwezige politieke fracties hebben vragen gesteld en deze beantwoord gekregen. Ook heeft Vermilion die avond aangegeven nog een vervolgvond te organiseren later in het jaar¹. Op 4 juni heeft uw raad unaniem een motie van de fracties van GroenLinks en Gemeente Belangen SWF aangenomen waarin u aangeeft tegen de gaswinning te zijn. Op 2 juli hebben wij aangegeven met een Plan van Aanpak te komen om invulling te geven aan deze motie. Hieronder wordt het Plan van Aanpak weergegeven.

Plan van Aanpak tegen gaswinning Súdwest-Fryslân

1 Inleiding

Met de gaswinning heeft Súdwest-Fryslân naast windenergie een tweede controversieel dossier op het gebied van energie erbij gekregen. Wederom met grote maatschappelijke en daaraan gekoppelde politieke impact. Er zijn overeenkomsten en verschillen. Wij hebben de mogelijkheden en onmogelijkheden onderzocht die onze gemeente heeft om de gaswinning tegen te gaan. Daarbij kijken wij allereerst naar wat er speelt en wie de spelers zijn op het gebied van de gaswinning. Daarna kijken we naar de invloed die onze gemeente kan uitoefenen. In grote lijnen gaat het om twee wegen die wij kunnen bewandelen. De weg van de formele invloed die vooral via de ruimtelijke procedure loopt en de weg van de informele invloed.

¹ EZ en Vermilion zullen hoogstwaarschijnlijk ergens in oktober nog een informatieavond met de omgeving willen organiseren voorafgaand aan de formele procedure. Daarnaast willen EZ en Bureau Energieprojecten nog een inloopavond organiseren. Het gaat om een avond zonder plenair deel, in de 2^e week van 2016. Dit is tijdens de ter inzagelegging van de verschillende, te bundelen, ontwerpbesluiten in het kader van de Rijkscoördinatierегeling.

Wat speelt er op het gebied van gaswinning in Súdwest-Fryslân

Er spelen verschillende ontwikkelingen die ook in verschillende stadia van hun ontwikkeling zijn. Allereerst is er de gaswinning op de locatie in Oppenhuizen zelf. Dan is er de aanleg van de gasleiding van Oppenhuizen naar Boazum. En tenslotte zijn er de plannen tot boring voor het veld onder Woudsend en de proefboring voor het veld onder Hemelum. Allen doorlopen ze dezelfde procedures. Er zijn diverse spelers in het veld. Al deze spelers hebben hun eigen belangen en geven hun eigen dynamiek aan het proces.

- Rijk - ministeries van EZ en I&M, waaronder Rijkswaterstaat als uitvoerende dienst (alle ontwikkelingen);
- Provinsje Fryslân (alle ontwikkelingen);
- Gemeenten - De Friese Meren (veld Woudsend) en Littenseradiel, Franekeradeel (leiding Oppenhuizen-Boazum-Harlingen);
- Wetterskip Fryslân (alle ontwikkelingen);
- Pro Rail (leiding Oppenhuizen-Boazum-Harlingen);
- Plaatselijke belangen Top en Twel (gaswinning Oppenhuizen), Woudsend (plan tot gaswinning Woudsend);
- Eigenaren/bewoners en andere belanghebbenden (alle ontwikkelingen).

Overeenkomsten en verschillen met het dossier windenergie

Overeenkomsten

- Voor beide doet de Rijkscoördinatieregeling opgeld en is het rijk (ministerie EZ) het bevoegd gezag.
- Zowel Provinciale Staten als gemeenteraad hebben een motie aangenomen waarin zij zich uitspreken tegen gaswinning op hun grondgebied. Ook bij het winddossier hebben gemeente en provincie samen opgetrokken om de lijnopstelling er door te krijgen, als alternatief voor windpark Fryslân.
- Beide ontwikkelingen zorgen voor veel maatschappelijke onrust en politieke reuring.

Verschillen

- Bij windenergie werden de locaties tijdens de beleidsprocedure nog vastgelegd. Op het vaststellen van de locatie en de capaciteit daarvan kon nog invloed worden uitgeoefend, al is het beperkt, zoals is gebleken. Bij gaswinning liggen de locaties en capaciteit (al) vast in de bodem.
- Bij gaswinning liggen veel zaken al meer vast dan bij het winddossier. Zo liggen er straks ook al concrete aanvragen en plannen die getoetst moeten worden.
- Bij windenergie gaat het om de opwekking van duurzame energie. Aardgas is fossiele energie.

Invloed uitoefenen

Onze gemeente kan formele en informele wegen bewandelen om de gaswinning tegen te gaan. Er is in principe een aantal mogelijkheden daarvoor. Invloed uitoefenen via de formele ruimtelijke procedures door inspraak/vooroverleg, mogelijk indienen van zienswijzen, het al dan niet afgeven van een verklaring van geen bedenkingen en het voeren van formele bestuurlijke gesprekken. Maar ook door deel te nemen in de overleggroep die de gaswinningsprocedures voorbereidt in opdracht van EZ. Daarnaast kan onze gemeente haar invloed uitoefenen via de informele weg. Zoals met het aangaan van allianties met provincie en andere gemeenten die tegen gaswinning zijn en aansluitend het opzetten van een lobby naar 2^e kamerleden. Het is belangrijk om te weten tot hoeverre Súdwest-Fryslân ergens invloed kan uitoefenen en waar het ophoudt. Daarom is het goed om te weten waar het rijk ons kan overrulen.

2.a Invloed uitoefenen via de formele weg

Bij Oppenhuizen heeft de minister van EZ bepaald dat de zogenaamde Rijkscoördinatierегeling (RCR) voor zowel ruimtelijke procedures als vergunningen e.d. wordt toegepast.

O.a. de gemeente wordt hierbij nauw betrokken.

Wij blijven bij dit proces betrokken en zullen het nauwlettend volgen. Het is belangrijk daarbij steeds het gemeentelijke standpunt tegen gaswinning uit te dragen analoog aan de door de raad aangenomen motie.

Risico's

Feit is echter dat de gemeente zelf een bestemmingsplan heeft vastgesteld waarin de gaswinlocatie Oppenhuizen is vastgelegd. Theoretisch zou de gemeente het bestemmingsplan kunnen wijzigen en de bestemming er kunnen afhalen. Verwacht mag worden dat het Rijk dit zal overrulen vanwege nationale belangen. In de fictieve situatie dat het Rijk dit niet zou doen en het gewijzigde bestemmingsplan onherroepelijk zou worden zal Vermilion als direct belanghebbende een gigantische planschadeclaim bij de gemeente neerleggen.

Daardoor en daarnaast is het zo dat besluiten, zienswijzen en bezwaren van de gemeente tegen gaswinning alleen stand kunnen houden als die feitelijk op juridische sluitende argumenten zijn gestoeld. Met andere woorden; emotionele - niet op feiten gestoelde - argumenten zijn juridisch gezien kansloos. Het kan zelfs zo ver gaan dat wanneer het proces bewust door de gemeente vertraagd wordt er sprake kan zijn van onbehoorlijk bestuur. Als Vermilion in dat geval meent hierdoor onterecht schade te leiden zouden zij een schadeclaim bij de gemeente kunnen indienen.

Het voeren van formele bestuurlijke gesprekken

Het college kan formele bestuurlijke gesprekken voeren, waarin zij in eerste instantie zoveel mogelijk inzet op het tegengaan van de gaswinning in de gehele gemeente. Pas wanneer dat punt tot het laatst is uit-onderhandeld of overruled is zal worden ingezet op compensatie voor de omgeving (zie ook: Plan B: maximale compensatie regelen).

Deelnemen in RCR-werkgroep die de gaswinningsprocedures voorbereiden

Namens de minister van EZ zorgt het Bureau Energieprojecten voor de voorbereiding en begeleiding van de RCR-procedures voor gaswinning. Hierin kunnen o.a. de lokaal betrokken overheden plaatsnemen. Met de motie tegen de gaswinning in het achterhoofd, lijkt het vanzelfsprekend om daar dan geen zitting in te nemen. Echter, juist deelname leidt tot kennis over de procedure en inhoud en daarmee over de mogelijkheden en onmogelijkheden van beïnvloeding ervan. De eerste ambtelijke bijeenkomsten ter voorbereiding van de de RCR-procedure voor Oppenhuizen zijn inmiddels geweest (16 juni en 18 augustus). Súdwest-Fryslân was hierbij aanwezig en daarbij is de motie van de raad nog eens nadrukkelijk onder de aandacht gebracht.

Rijkscoördinatierегeling (RCR):

De provincie, de gemeenten, Wetterskip Fryslân en Prorail worden hierbij betrokken.

Voor de winlocatie Oppenhuizen én de pijpleiding (en wellicht later ook voor Woudsend) moeten diverse besluiten worden genomen. In de praktijk betekent dit het volgende:

- De ministers van EZ en I&M nemen het ruimtelijke besluit; het zogenaamde Inpassingsplan dat in de plaats van het bestemmingsplan treedt.
- Bestuursorganen nemen zelf de besluiten op de aanvragen, maar:
 - de procedure is anders én;
 - de minister van EZ bepaalt de termijnen én;
 - de minister van EZ verricht alle officiële handelingen.
 - alle procedures worden gezamenlijk in één proces doorlopen.
- Als echter het bestuursorgaan dat in eerste aanleg bevoegd is zelf een besluit te nemen, niet tijdig of helemaal niet op de aanvraag beslist, of een beslissing neemt die naar het oordeel van de ministers anders moet zijn, kunnen de ministers van EZ en I&M gezamenlijk een beslissing op de aanvraag nemen. In dat geval treden zij overigens wel weer in overleg met het bestuursorgaan dat in eerste aanleg bevoegd is op een dergelijke aanvraag te beslissen.

Welke ruimtelijke procedures/besluiten komen bij Oppenhuizen aan de orde (het bevoegd gezag):

A. Voor de winlocatie zelf:

- MER-beoordeling m.b.t. de winlocatie (EZ)
 - Hierbij gaat het er om te bepalen of een MER (Milieueffectenrapportage) nodig is om de Milieueffecten in beeld te brengen.
- Omgevingsvergunning milieu en bouwen voor de installatie op de winlocatie (EZ)
 - De locatie is al in het bestemmingsplan al positief bestemd en is wettelijk gezien een mijnbouwlocatie.
- Natuurbeschermingswetvergunning (EZ)
- Eventuele ontheffing Flora- en faunawet (EZ)
 - Afhankelijk van uitkomst natuurtoets.
- Watervergunning (Wetterskip)
 - Voor het waterafvoerpunt
- Winningsplan (EZ)
 - Voordat met winningsactiviteiten wordt begonnen is opnieuw instemming van de minister van EZ noodzakelijk. Vermilion moet namelijk nog een “winningsplan” indienen bij de minister. Hierin komen zaken zoals veiligheid, bodemdaling aan de orde.
- Meetplan EZ
Geeft inzicht in bodembewegingen gedurende de winperiode.

B. Voor de aan te leggen pijpleiding

- Rijksinpassingsplan (EZ en I&M)
 - Voor de aan te leggen pijpleiding naar Boazum (en verder) wordt een zogenaamd Rijksinpassingsplan voorbereid door de ministeries. Dit inpassingsplan treedt in de plaats van het geldende gemeentelijke bestemmingsplan. De gemeente wordt hierbij in het kader van de vooroverleg betrokken.
- Veranderingsvergunningen voor tie-in (aanhaken) van de leiding op Bozum (EZ)
- Eventuele Natuurbeschermingswetvergunning (EZ)
- Eventuele ontheffing Flora- en faunawet (EZ)
- Watervergunning (Wetterskip)
 - Voor horizontaal gestuurde boring(en).
- Spoorwegontheffing (ProRail)
 - Voor kruisen spoorwegen (niet in onze gemeente).
- Mogelijk Provinciale ontheffing wegen en waterwegen (provinsje Fryslân)
 - Voor het kruisen van provinciale wegen en waterwegen.
- Mogelijke ontheffing wegen (gemeente)
 - Voor het kruisen van gemeentelijke wegen en waterwegen.
- Mogelijke kapvergunning (gemeente of provincie)

Dus bij de formele weg wordt de gemeente bij verschillende procedures en besluiten betrokken. Het proces ter voorbereiding van de ter inzagelegging van de ontwerpbesluiten loopt inmiddels en wordt nauwlettend en kritisch gevolgd.

Daarnaast kunnen andere belanghebbenden die voor of tegen de gaswinning en/of de gasleiding zijn zelf een zienswijze indienen tegen de nog ter inzage te leggen ontwerpbesluiten. Het gaat om bijv. bewoners en eigenaren van onroerend goed in de nabijheid van de gaswinlocatie, het gasveld en de gasleiding. De terinzagelegging van deze ontwerpbesluiten wordt verwacht in december 2015. Tegen de vervolgens te nemen besluiten (verwacht in april 2016) kan beroep en schorsing bij de Raad van State worden aangetekend. Hiervan zijn uitgesloten de bevoegde gezagen die bij het proces betrokken zijn, waaronder ook de gemeente. De Raad van State beslist binnen 4 maanden na een schorsingsverzoek en binnen 6 maanden na de beroepsperiode.

Alles wat hiervoor genoemd is kan ook gaan gelden wanneer er plannen komen voor winning van gas bij Woudsend of voor het gebied Hemelum, waarvoor een opsporingsvergunning is verleend.

2.b Invloed uitoefenen via de informele weg

Het opzetten van een lobby naar 2^e kamerleden

Het afgelopen jaar zijn er vrij succesvolle lobby's opgezet vanuit bestuurlijk Fryslân naar de 2^e kamerleden om het proces van het landelijk windbeleid en de bouw van de nieuwe sluis van Kornwerderzand te beïnvloeden. Succesvol in die zin dat zij geleid hebben tot discussies over de genoemde onderwerpen in de vaste kamercommissie infrastructuur en milieu en in de 2^e kamer zelf. Ook is er ambtelijk veel werk verricht om de betrokken ministeries (min. I&M - Rijkswaterstaat en min. EZ) te voorzien van de nodige informatie om het proces te beïnvloeden. Dat dit in elk geval niet tot het gewenste resultaat heeft geleid bij het windbeleid heeft vooral met de vasthoudendheid van de minister van EZ te maken. Minister Kamp heeft zijn macht hier maximaal uitgeoefend en dit vooral gemotiveerd vanuit het moeten voldoen aan EU afspraken (16% duurzame energie in 2020). De lobby voor de nieuwe sluis van Kornwerderzand is nog volop gaande.

Voor het gasdossier gaat het niet om duurzame energie maar juist om fossiele energie. Het argument van het ministerie hier is dat er gewerkt wordt aan de transitie naar duurzame energiebronnen. Maar dat de aanwezige fossiele voorraden nodig zijn als onderdeel van de transitie. Immers van 16% duurzame energie naar 100% kan niet ineens. Daarnaast heeft de minister aangegeven dat hij de gasproductie in Groningen verder zal terugdraaien. De druk op ontginning van de andere bestaande, kleine velden neemt daardoor alleen maar toe.

Wat te doen?

Het argument van de minister is begrijpelijk en vrij legitiem. Daarom kan alleen ingezet worden op het feit dat ontginning van de bestaande velden in Fryslân weliswaar vanuit het ministerie noodzakelijk wordt geacht; de velden dragen in absolute zin weinig toe aan het geheel van gaswinning in Nederland. Alleen emotie kan het winnen van de ratio en daar kan de politiek zich van bedienen. De politieke boodschap moet zijn: *waarom gaswinnen in Fryslân als we uit ervaring in Groningen al weten dat dit zal leiden tot maatschappelijke onrust over bodemdaling, vastgoed waardedaling, veiligheid maar ook extra (rijks)overheid middelen ter compensatie daarvan? Is dat kleine beetje Fryske gas ons dat allemaal waard? Stop deze fossiele waanzin en ga over op duurzame energie!* Er kan van onze gemeente in elk geval niet gezegd worden dat we niets aan duurzame energie doen!

Een degelijke lobby kan niet alleen vanuit onze gemeente plaatsvinden. Er moeten allianties worden aangegaan met andere overheden die tegen gaswinning zijn. Dan gaat het om provinsje Fryslân en andere gemeenten, zoals De Friese Meren. Inmiddels heeft het college al het initiatief genomen om bij de genoemde overheden dit aanhangig te maken en gezamenlijk tot een politieke boodschap te komen om de Fryske lobby tegen gaswinning vorm te kunnen geven.

Ter ondersteuning van het emotionele argument zou er (analoog aan het onderzoek naar de lijnopstelling bij het windbeleid) een onderzoek kunnen worden uitgevoerd waarin die door ons gestelde irrelevantie (waarom gaswinnen, als...) wordt ondersteund. Daarbij gaan we er vanuit dat de opbrengsten in Fryslân inderdaad maar een druppel op een gloeiende plaat zijn. Het onderzoek zou bijvoorbeeld de winningen kunnen uitdrukken in gasgebruik van aantallen huishoudens in één jaar.

Plan B: maximale compensatie regelen

De lobby moet erop gericht zijn dat doel te bereiken. De mores van de minister van EZ kennend is het echter niet verkeerd om ook een plan B achter de hand te hebben. Dat plan B moet erop gericht zijn om maximale compensatie te bewerkstelligen voor toekomstige gevolgen van de gaswinning voor onze inwoners, voor wanneer de gaswinning niet tegen te houden is. Het plan B is nog niet nader uitgewerkt omdat het, wanneer de actualiteit dat voorschrijft, ingezet moet kunnen worden met maximaal effect. En die is afhankelijk van de actuele situatie van dat moment.

Bijlage(n)

- geen